

Андрій Федорович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
Науковий керівник – Ірина Паласевич,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
загальної педагогіки та дошкільної освіти,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МОВНО- КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Сучасний вчитель є не лише транслятором знань. Вимоги до його професіоналізму постійно зростають, охоплюючи глибоке знання свого предмета, різнобічний світогляд та здатність інтегрувати навчальний матеріал у соціокультурний контекст; володіння ефективними освітніми методиками та технологіями; розуміння вікових та індивідуальних особливостей учнів та ін. Усі ці теоретичні уявлення та практичні вміння реалізуються через комунікацію. Тому увага до формування мовно-комунікативної компетентності у студентів педагогічних закладів вищої освіти постійно зростає.

Як відомо, майбутні вчителі вивчають фахові, методичні дисципліни та проходять практичну підготовку. Теоретичні знання є фундаментом для удосконалення вмінь та навичок, розуміння принципів ефективної комунікації, набуття досвіду спілкування. З іншого боку, значущим є практичне оволодіння можливостями взаємодії, котре реалізується через використання слів, мовлення, обговорення, пряме спілкування, візуалізацію і т.п. Йдеться про операційну (інтерактивну) сторону освітньої діяльності у ЗВО, що передбачає здатність самостійно вести бесіду, монолог, презентувати доповідь, а також співпрацювати та узгоджувати дії в команді, обговорювати хід справ, чітко формулювати цілі, аргументувати думки та погляди.

Для досягнення високих результатів і готовності до професійного (педагогічного) та міжособистісного спілкування студенти мають навчитися дотримуватися таких принципів комунікації: активності (ініціативність та замученість); відвертості (чесність та відкритість); персоніфікації висловлювань (акцент на власних почуттях і думках, а не на оцінці співрозмовника); акцентуванні на мові почуттів (здатність ідентифікувати емоційний стан іншого); конфіденційності (дотримання етичних норм і збереження особистої інформації) тощо. Це дасть змогу їм бути ефективними, успішними та конкурентоздатними [3].

Традиційно формами навчання студентів є лекційні, практичні (семінарські), лабораторні, індивідуальні заняття, практикуми, консультації тощо. На них викладачі пропонують різні методи та способи опрацювання матеріалу. Їхній професіоналізм проявляється у стилі та методиці подання інформації, викладенні основних теоретичних концепцій і закономірностей,

практичній орієнтації та поєднанні провідних педагогічних ідей з реальними освітніми ситуаціями.

Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів значно посилюється через використання на лекційних заняттях інтерактивних методів. Викладач робить акцент на динамічному діалозі з аудиторією, стимулює студентів до комунікації, пропонує дискусію, провокації, запитання, загадки, анекдоти, повідомляє цікаві факти, реальні приклади тощо. Це спонукає до мисленнєвої активності, формулювання чітких усних відповідей, бажання вступати в обговорення, аргументувати власну позицію. Лекція тоді стає комунікативним простором для засвоєння теорії та практичного відпрацювання вмінь вести бесіду, слухати опонента, взаємодіяти. До прикладу, проблемна лекція є ефективним педагогічним інструментом, що переводить студента з позиції споживача інформації у позицію дослідника та активного комунікатора. Саме тут він думає, вчиться захищати власну позицію, співпрацювати, що важливо для комунікативної компетентності [2, с.39].

Невід'ємним елементом навчання в університеті є практичне (семінарське) заняття, яке відрізняється активністю і самостійністю здобувачів освіти, виявленням їхніх комунікативних здібностей. За способом і характером проведення їх поділяють на: вступні, оглядові, пошукові, індивідуальні, групові, проектні тощо. Тут є більше можливостей для спілкування та взаємодії, тому використовується широкий спектр інтерактивних методів: обговорення проблем, дискусії, інтерв'ю, кейс-методи, ділові та імітаційні ігри, моделювання ситуацій. Так створюються умови, максимально наближені до реальної професійної діяльності. Студенти «занурюються» в освітні ситуації, вчать діяти в умовах, які потребують комунікативної реакції, тренуючи навички спонтанного говоріння, чіткості формулювань та логічної побудови мовлення. Обговорення, аналіз розвиває здатність об'єктивно оцінювати інформацію, ідеї та думки, а також розуміти їхній контекст. Це є основою для ведення змістовної та обґрунтованої розмови. У студентів удосконалюються критичне мислення та вміння аргументовано висловлюватися.

Інтерактивні методи навчання комунікації доречно застосувати й на лабораторних заняттях (моделювання, рольові ігри, дослідження, «Акваріум» тощо). На них виключається домінування учасників взаємодії, передбачається рівноправна групова робота, що сприяє взаємодії в команді, де кожен має право голосу. Студенти вчать поважати думку іншого, засвоюють правила толерантності, конструктивної критики, рівноправного діалогу, демократичного гуманістичного стилю спілкування [1, с. 24].

Вважаємо, що особлива роль повинна відводиться педагогічній грі та моделюванню освітніх ситуацій для формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх педагогів. Гра дає змогу студентам проживати та аналізувати конкретні обставини, які можуть виникнути у взаємодії з учнями, батьками та колегами. Вони вчать «вирішувати» освітні ситуації, розігрують ролі, перевтілюються, вправляються у вербальній та невербальній комунікації. Завдяки ігровим та модельованим ситуаціям відбувається активне обговорення,

діалог та полілог, співставлення думок. Здобувачі набувають досвіду застосування професійних комунікативних здібностей, навичок дотримання культури спілкування.

Для забезпечення ефективності навчання та підтримки невимушеної комунікації на заняттях активно використовується проблемність, яка підтримується системою запитань викладача, використанням відеозаписів фрагментів занять/педагогічних ситуацій для обговорення та аналізу.

Отож, мовно-комунікативна компетентність майбутнього вчителя формується не лише через теорію, але й через активне використання знань у реальних ситуаціях взаємодії (практику). На заняттях, що насичені інтерактивними методами, студенти мають можливість набути цінного мовленнєвого досвіду, без якого неможливе успішне входження в майбутню професію вчителя.

Доцільними та ефективними вважаються методи, які безпосередньо стимулюють усне спілкування та інтерактивну діяльність. Зокрема, педагогічна гра та моделювання ситуацій дають змогу студентам реально комунікувати, формувати навички етичної взаємодії та критичного аналізу комунікативної поведінки.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ: Академія, 2006. 256 с.

2. Симоненко Т. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси : Брама, 2006. 330 с.

3. Яцюк Ю. Формування мовно-комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах диверсифікації освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т. 2. С. 131–134. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/29/part_2/28.pdf